Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

PROBLEMATIKA EKOLOGICKÝCH LIMITŮ TĚŽBY HNĚDÉHO UHLÍ STANOVENÝCH USNESENÍM VLÁDY Č. 444/1991

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2011

Autor: Kateřina Beňasová

IV. ročník

Anotace

Název práce: PROBLEMATIKA EKOLOGICKÝCH LIMITŮ TĚŽBY HNĚDÉHO UHLÍ STANOVENÝCH USNESENÍM VLÁDY Č. 444/1991

Autor: Kateřina Beňasová
Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
k.benasova@centrum.cz

Práce se zaměřuje na problematiku ekologických limitů těžby stanovených usnesením vlády č. 444/1991.

Jejím cílem je poskytnout základní informace o těchto limitech a jejich vlivu na energetiku České republiky.

Studie se zamýšlí nad variantním řešením budoucího vývoje situace a navrhuje možná východiska.

Klíčová slova: ekologické limity těžby, hnědé uhlí, energetika, usnesení vlády

Annotation

Name of paper: The issue of ecological limits of exploitation of the brown coal regulated by government resolution no. 444/1991

Author: Kateřina Beňasová
Faculty of Law, Charles University, Prague
k.benasova@centrum.cz

This paper focuses on pointing out the issue of the ecological limits of exploitation of the brown coal regulated by government resolution no. 444/1991.

The goal of this paper is to provide the basic information about this topic and to determine its influence on energetics of the Czech Republic.

The paper outlines the alternative of the future progress and suggests the possible solutions.

Key words: ecological limits of exploitation, brown coal, energetics, government resolution

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem soutěžní práci předkládanou do 4. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla dříve publikována, nebyla vcelku ani částečně obhájena jako práce diplomová či bakalářská a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

V Praze dne 1. 4. 2011

Kateřina Beňasová

OBSAH

1. Úvod …… 5

2. Současný stav …… 6
   2.1. Blíže k usnesení vlády č. 444/1991 …… 7

3. Spory při povolování hornické činnosti …… 9
   3.1. K užívacímu právu ……... 11
   3.2. K otázce vyvlastnění ……... 11

4. Analýza energetického mixu České republiky ……... 13
   4.1. Energetický mix České republiky ……13
   4.2. Scénář vývoje
      4.2.1. Scénář vývoje při zachování limitů těžby ……15
      4.2.2. Scénář vývoje při těžbě uhlí blokovaného za limity ……19

5. Je tedy těžba uhlí za stanovenými limity ve veřejném zájmu? ...…… 20

6. Navrhovaná východiska …...…… 20

7. Závěr
   ……..……. 23

Prameny ……..……. 24

1. Úvod

Otázka budoucího vývoje a prosperity státu se dotýká všech jeho občanů.
Ač to možná není na první pohled zjevné, klíčovou pozici pro fungování hospodářství zaujímá nutnost energetické bezpečnosti v kombinaci s dostatečností a cenovou přijatelností energetických zdrojů.

Jedním z otazníků, který v této souvislosti pohled do budoucna České republiky přináší, je i problematika ekologických limitů těžby, které stanovilo usnesení vlády č. 444 z roku 1991. Takto omezené zásoby hnědého uhlí způsobí v oblasti energetiky potíže již v řádu několika let, proto se diskuse o nich dostává do popředí současného dění.

Cílem práce je informovat o těchto omezeních, upozornit na jejich možné důsledky a zároveň navrhnout variantní řešení, jak se s nastalou situací vypořádat.

2. Současný stav

Elektrická energie v České republice je z 59 % vyráběna uhelnými elektrárnami. Stejně tak je uhlí důležité pro výrobu tepla, jelikož je u nás, jak vyplývá z následujícího obrázku, z bezmála 56 % vyráběno uhelnými teplárnami.

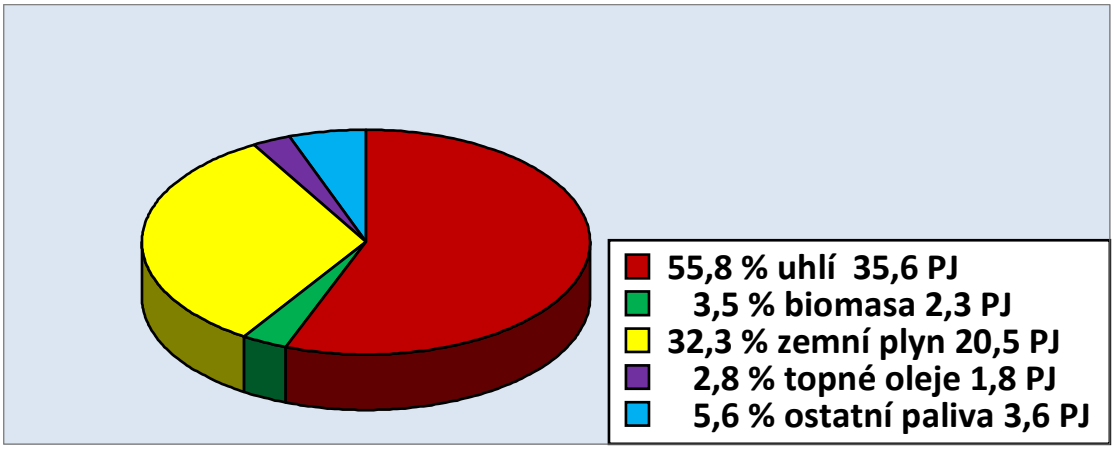

obrázek č. 1 Procentuální podíl zdrojů na výrobě tepla v České republice

Do vývoje těžby hnědého uhlí v roce 1991 zasáhlo rozhodnutí české vlády o útlumu uhelného hornictví. Podnětem k tomuto rozhodnutí bylo ustoupení obce Libkovice těžbě v Severočeské hnědouhelné pánvi, které započalo již za éry komunismu, a bylo tak stiženo dobovým stigmatem. Vláda tehdy slíbila, že Libkovice budou poslední obcí, která tento proces podstoupí. Přímým důsledkem bylo vydání tří vládních usnesení o územně ekologických limitech v hnědouhelných pánvích severozápadních Čech. Jedná se o následující usnesení:

Usnesení č. 331/1991 ke zprávě o účelnosti další těžby hnědého uhlí v Chabařovicích

Provoz Lomu Chabařovice byl zastaven v roce 1997, v jeho předpolí zůstává trvale vázáno 118,5 milionů tun vytěžitelného uhlí.

Usnesení č. 490/1991 k programu ozdravení životního prostředí v okrese Sokolov

V území Sokolovské pánve je blokováno celkem 217 milionů tun uhlí, které však nedosahuje vysoké kvality, tudíž se nepočítá s jeho případným vytěžením.

Usnesení č. 444/1991 ke zprávě o územně ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi

2.1. Blíže k usnesení vlády č. 444/1991

Toto direktivní rozhodnutí vlády České republiky stanovilo meze, kam až těžba hnědého uhlí na stanovených lomech může dospět. Tyto meze nazýváme ekologickými limity těžby hnědého uhlí v Severočeské hnědouhelné pánvi (dále jen „limity“). Jedná se o Lom Chabařovice, Růžodolskou výsypku Lomu Ležáky, lomy Merkur, Březno, Libouš, Šverma, Vršany, a v neposlední řadě **Lom Československé armády** a **Lom Bílina**. Z výše vyjmenovaných se limity citelně a podstatně dotýkají jen posledních dvou, u ostatních se pak více méně shodují s plánovaným těžebním prostorem a neznamenají výraznou ztrátu. V Lomu Československé armády je v současné době za závaznými liniemi těžby blokováno cca 770 milionů tun a v Lomu Bílina 104 milionů tun uhlí, čili téměř miliarda tun hnědého uhlí. Těžba těchto zásob by prodloužila životnost a tedy i dodávky základní energetické suroviny z Lomu Československé armády o téměř sto let a z Dolu Bílina o nejméně patnáct let.

Obrázek č. 2 Poloha zmíněných lomů

Jednací řád vlády ve svém čl. 1 odst. 3 stanoví, že rozhodnutí vlády mají formu usnesení. Tato usnesení zavazují všechny členy vlády, ministerstva, jiné ústřední orgány státní správy, ostatní správní úřady a další subjekty, pokud tak stanoví zvláštní zákon. Nejedná se tedy o všeobecně závazný pramen práva, ale o interní normativní akt, jenž zavazuje toho, kdo je na základě zákona účastníkem určitého vztahu, kterého se týká[1].

Budeme-li citovat přímo text usnesení v bodu 2.1.: „*Vláda ukládá ministru pro hospodářskou politiku a rozvoj, ministru životního prostředí, předsedovi Českého báňského úřadu, přednostům okresních úřadů Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem, Louny a Litoměřice respektovat závazné linie omezení těžby a výsypek ve správních řízeních a rozhodnutích o funkčním využití území, o umístění staveb a zařízení, které nesouvisí s dobýváním a o povolení*

[1] Gerloch, A.: Teorie práva. 3. vydání. Aleš Čeněk, Plzeň, 2004. str. 76.

hornické činnosti, výsypek, složišť popílku a rekultivací; za závaznými liniemi odpovídajícím způsobem upravit vyhlášené dobývací prostory a provést odpis zásob.". V bodu 2.2. pak: „*Vláda ukládá ministru pro hospodářskou politiku a rozvoj vycházet z omezení dle bodu 2.1. při koncipování státní energetické politiky České republiky do roku 2005 a rozhodnout do 31. prosince 1992 o těžbě v hořanském koridoru lomem Vršany*.".

Usnesení nařizuje kromě respektování závazných linií omezení těžby také upravit vyhlášené dobývací prostory a provést odpis zásob. Takovýto odpis zásob hnědého uhlí za limity znamená pouze administrativní znepřístupnění, nikoliv nevratný akt, avšak ani jako takový nebyl dosud proveden.

Dále zmíněná instrukce ukládá povinnost vycházet z daných omezení při koncipování státní energetické politiky České republiky do roku 2005. **Státní energetická koncepce** patří k základním součástem hospodářské politiky. Je výrazem státní odpovědnosti za vytváření podmínek pro spolehlivé a dlouhodobě bezpečné dodávky energie za přijatelné ceny, a také pro její efektivní využití, které nebude ohrožovat životní prostředí a bude v souladu se zásadami udržitelného rozvoje[2].

Nynějším markantním problémem v legislativní oblasti je právě absence respektované, propracované, konzistentní a dlouhodobě neměnné energetické politiky státu, která by na koncepci platící do roku 2005 navazovala. Platná Státní energetická koncepce[3] předpokládá využití hnědého uhlí i za územními limity, ale tento záměr nebyl následujícími vládami naplněn a byl dokonce zpochybněn.

V roce 2009 byl ministerstvem průmyslu a obchodu zpracován nový návrh. Tento dokument, ani jeho pozměněná verze z roku 2010[4], nebyl dosud schválen. Pracovní znění onoho aktualizovaného návrhu energetické koncepce do roku 2030 deklaruje **přednostní využití všech dostupných tuzemských energetických zdrojů, včetně zásob za územními limity**. Tím by ČR měla být více chráněna před výkyvy cen dovážených energetických surovin a byla by zajištěna vyšší úroveň bezpečnosti a spolehlivosti dodávek energie. Dále je pak výslovně stanoven cíl zrušení usnesení vlády o územních limitech těžby, a to jako nesystémového prvku ochrany životního prostředí a společnosti.

[2] http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/koncepce-a-politiky/statni-energeticka-koncepce-ceske/1000502/14239/
[3] vládní usnesení č. 211 z roku 2004
[4] http://download.mpo.cz/get/26650/32421/345282/priloha002.pdf

Zásadní charakteristikou usnesení vlády č. 444 z roku 1991 je fakt, že se jedná o interní normativní instrukci s obsahem odporujícím zákonu.

§ 30 zákona č. 44/1988 Sb., horní zákon (dále jen „horní zákon"), stanoví povinnost **hospodárného využití** výhradního ložiska – čili ložiska výhradních nerostů, pod které spadá podle § 3 odst. 1 písm. b) horního zákona i uhlí.

První odstavec § 30 vymezuje pojem hospodárného využívání takto: „***Hospodárným využíváním*** *výhradních ložisek se rozumí* ***dobývání,*** *úprava a zušlechťování vydobytých nerostů podle zásad uvedených v odst. 2 s přihlédnutím k současným ekonomickým podmínkám; přitom musí být dodrženy zásady báňské technologie, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu a vyloučeny neodůvodněné nepříznivé vlivy na pracovní a životní prostředí.*". Zásady pak vymezuje § 30 odst. 2 písm. a) horního zákona, který stanoví, že při využívání výhradních ložisek je **nutno zejména vydobýt jejich zásoby** včetně průvodních nerostů **co nejúplněji** a s co nejmenšími ztrátami a znečištěním. Tudíž máme v zákoně uloženou povinnost ložisko výhradních nerostů dobývat s ohledem na stanovené zásady.

Usnesení vlády tuto zákonnou povinnost limituje. Jediným důvodem pro toto omezení by snad mohla být ochrana životního prostředí, avšak vliv těžby by se nezměnil, zůstal by stejný, jaký je doposud, a následná rekultivace by umožnila bezproblémový návrat fauny a flóry na území.

3. Spory při povolování hornické činnosti

Ustanovení § 5 odst. 2 horního zákona nám říká, že nerostné bohatství na území České republiky, které tvoří ložiska vybraných nerostů (neboli výhradní ložiska), je ve vlastnictví České republiky. Mezi tyto nerosty patří ve smyslu § 3 odst. 1 písm. b) i hnědé uhlí. Podle stanoviska Českého báňského úřadu z roku 2005 teprve oddělením nerostu od ložiska získá těžební organizace možnost fyzicky plně disponovat s nerostem. Právě oddělením přestává být onen nerost ve vlastnictví státu a toto vlastnictví pak přechází na subjekt, který je oprávněn státem přisvojit si ho – tedy na těžební organizaci[5].

Fakt, že je ložisko ve vlastnictví státu, je opomíjen především ve sporech o povolení hornické činnosti. Na jedné straně je zde nemovitý majetek fyzických a právnických osob a na straně druhé majetek státu, který musí dbát o co nejlepší řešení vzniklého sporu pro všechny své

[5] Invicta BOHEMICA: Kritický scénář vývoje teplárenství v případě neuvolnění ÚEL hnědého uhlí. Praha, Invicta BOHEMICA, 2010.

obyvatele. Podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod má vlastnické právo všech vlastníků stejný zákonný obsah a ochranu, z čehož vyplývá, že žádnému z nositelů vlastnických práv nemůže být na úkor druhého přisouzena větší právní síla ochrany. **Z tohoto hlediska je jakýkoliv odpor ke snaze o nalezení schůdné cesty protiústavní.** [6]

Horní zákon proto upravuje postup pro řešení vzešlých sporů. § 33 odst. 1 horního zákona stanoví povinnost vyřešit střet zájmů: „*Jestliže jsou využitím výhradního ložiska ohroženy objekty a zájmy chráněné podle zvláštních předpisů, objekty a zájmy fyzických nebo právnických osob, jsou organizace, orgány a fyzické a právnické osoby, jimž přísluší ochrana těchto objektů a zájmů,* ***povinny ve vzájemné součinnosti řešit tyto střety zájmů*** *a* ***navrhnout postup, který umožní využití výhradního ložiska*** *při zabezpečení nezbytné ochrany uvedených objektů a zájmů*“. Všechny zainteresované subjekty by tudíž měly směřovat k nalezení vhodného řešení, které by umožnilo výhradní ložisko vytěžit.

V našem konkrétním případě vyzvala v únoru 2007 těžební společnost zastupitelstvo obce Horní Jiřetín k jednání. Zastupitelstvo s poukazem na usnesení odmítlo.[7]

Podle § 33 odst. 3 horního zákona nedošlo-li k dohodě nebo krajský úřad, který k takové shodě ze zákona musí zaujmout stanovisko, s dohodou nesouhlasí, rozhodne o řešení střetu zájmů ministerstvo průmyslu a obchodu po projednání s ministerstvem životního prostředí a Českým báňským úřadem v součinnosti s ostatními dotčenými ústředními orgány státní správy, a to s přihlédnutím ke stanovisku krajského úřadu. Tyto úřady váže usnesení vlády k respektování limitů.

Horní zákon však počítá i s tím, že by se nepodařilo vyřešit výše zmíněný střet zájmů. § 33 odst. 4 říká, že nedojde-li k dohodě mezi organizací a fyzickými nebo právnickými osobami, které jsou vlastníky dotčených nemovitostí, a převažuje-li veřejný zájem na využití výhradního ložiska nad oprávněným zájmem vlastníka nemovitostí, postupuje se podle § 31 odst. 4. § 31 odst. 4 písm. b) horního zákona stanoví, že: „*Pro účely dobývání výhradního ložiska je organizace oprávněna nabývat pro plnění úkolů stanovených tímto zákonem nemovitostí nebo práv k nemovitostem rozhodnutím o vyvlastnění, popřípadě zřízením*

[6] Makarius R.: Využívání ložisek nerostných surovin z hlediska horního práva, Most, VŠB, 2011.

[7] http://blisty.cz/art/33589.html

užívacího práva; o vyvlastňovacím řízení platí zvláštní předpisy.“. Toto ustanovení se v současné době stalo velmi diskutovaným. Koaličním prohlášení z roku 2010 se vláda zavázala k novele horního zákona, která by mimo jiné měla tuto možnost odstranit. Jestli svůj závazek naplní, zůstává prozatím otázkou.

3.1. K užívacímu právu

Zřízením užívacího práva rozuměla starší doktrína uzavření nájemní smlouvy.
Užívací právo je součástí obsahu vlastnického práva, který tvoří souhrn konkrétních oprávnění příslušejících vlastníkovi věci. Tento soubor je označován jako tzv. vlastnická triáda, protože ho tvoří tři základní práva: **právo věc užívat a požívat její plody a užitky, právo s věcí disponovat a právo věc držet**. Právo věc užívat a požívat její plody a užitky umožňuje vlastníkovi realizaci užitné hodnoty, konkrétně využívat užitečných vlastností věci a brát z ní přírůstky.[8]
Jak bylo řečeno, zřídit druhé osobě užívací právo k nemovitosti lze pomocí nájemní smlouvy. Avšak tato cesta se nezdá být nejvhodnějším řešením vzniklé situace. § 663 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“), stanoví, že nájemní smlouvou pronajímatel přenechává za úplatu nájemci věc, aby ji dočasně (ve sjednané době) užíval nebo z ní bral i užitky. Takové dočasné přenechání nemovitostí by sice bylo realizovatelné (majitelé nemovitostí a těžební společnost by si museli dohodnout ve smlouvě jako způsob užívání provádění těžby a sjednat změnu pronajímané věci), ale těžba by stejně byla spojena s nutností přesídlit obyvatele obce, kterým by nemovitosti bylo možné vrátit až po dokončení exploatace a rekultivaci pronajatých pozemků. Z tohoto hlediska se možnost výkupu či vyvlastnění a vystavení nové lokality, kde by se obyvatelé mohli usídlit trvale, jeví jako vhodnější.

3.2. K otázce vyvlastnění

Otázka vyvlastnění je aktuální pouze pro Lom Československé armády, jelikož limity mají chránit především obec Horní Jiřetín a její součást, osadu Černice. Lom Bílina do obydleného území nezasahuje. Horní Jiřetín má zhruba 2000 obyvatel a podle dostupných statistických údajů 578 domů[9].

[8] Hendrych D. a kol: Právnický slovník, 2. rozšířené vydání. C. H. Beck, Praha, 2003.
[9] Sčítání lidu, domů a bytů 2001: http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/obce/567175?OpenDocument

O vyvlastnění pojednává čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, § 128 odst. 2 občanského zákoníku a především zákon č. 184/2006 Sb., o vyvlastnění (dále jen „zákon o vyvlastnění“). Zmíněný předpis tento pojem definuje takto: „***Vyvlastněním** se rozumí odnětí nebo omezení vlastnického práva nebo práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo ke stavbě pro dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem*“.
Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o vyvlastnění stanoví, že tento proces není přípustný, je-li možno práva k pozemku nebo stavbě potřebná pro uskutečnění účelu vyvlastnění získat dohodou nebo jiným způsobem. Dohodě v současné době brání právě usnesení č. 444/1991. I kdyby se dotčené subjekty skutečně dohodly, žádost o povolení těžby by Obvodní báňský úřad v Mostě musel zamítnout, vzhledem k tomu, že je správním úřadem, který zavazuje usnesení vlády, což výslovně potvrdil ve svém vyjádření ze dne 9. ledna 2007, č. j. 75/07[10].

Listina umožňuje proces vyvlastnění pouze ve **veřejném zájmu**, a to na **základě zákona** a za **náhradu**. Zákon o vyvlastnění k tomu v § 3 odst. 1 dodává: „*Vyvlastnění je přípustné jen pro účel vyvlastnění stanovený zvláštním zákonem a jen jestliže veřejný zájem na dosažení tohoto účelu převažuje nad zachováním dosavadních práv vyvlastňovaného.*“.
Pokud si výše zmíněné podmínky přiblížíme – **zákonný základ** nám přináší § 31 odst. 4 písm. b) horního zákona. Tento právní předpis nám specifikuje i účel, kterým je splnění zákonné povinnosti hospodárného využívání ložiska výhradních nerostů.
Náhrada[11] je těžební společností nabízena pro případ dobrovolného prodeje nemovitostí, avšak v krajním případě, pokud by bylo přistoupeno na variantu vyvlastnění, by ji bylo možné využít i pro tyto účely. Těžební společnost nabízí obyvatelům Horního Jiřetína a k němu patřící osady Černice odškodnění vycházející z restitučního principu horního zákona. Obecnou nabídkou je výkup pozemků za odhadní cenu navýšenou o 50 %, výměna původní budovy za budovu novou, sloužící stejnému účelu, hrazení nákladů stěhování do 50 000 na osobu v domácnosti a bezplatná podpora v oblasti zařízení právní pomoci, služeb architekta, technického poradenství, podpora zaměstnanosti v rámci provozů těžební společnosti a podpora studia, pomoc při zajištění půjček, inženýrská podpora pro skupinovou výstavbu a pomoc sociálně slabším. Dále existuje možnost individuální nabídky finančního odškodnění pro obyvatele, kteří nebudou mít zájem o přesídlení do nově vystavené lokality.

---

[10] http://blisty.cz/art/33589.html
[11] http://www.czechcoal.cz/cs/novinky/doc/nabidka_hj.pdf

Další podmínkou je **veřejný zájem**. Právní řád České republiky v žádné právní normě tento pojem nedefinuje. Co jím vlastně rozumíme? Aniž by bylo třeba hledat odpověď na tuto otázku, existuje ideální, avšak veskrze iluzorní, řešení. Teoreticky by bylo možné zakomponovat do horního zákona takové ustanovení, které by těžbu výhradních ložisek deklarovalo jako činnost vykonávanou ve veřejném zájmu, čímž by požadovaná podmínka byla splněna. Jak bylo již uvedeno, jedná se o řešení teoretické, tudíž je třeba pokusit se o nalezení náležitého vymezení.

Judikát Ústavního soudu České republiky č. III. ÚS 455/03 uvádí: *„Ústavněprávním předpokladem vyvlastnění či omezení vlastnického práva je již zmíněný veřejný zájem. Existuje řada definic tohoto neurčitého právního pojmu. Obecné soudy považují veřejný zájem za zájem obecně prospěšný. Dle judikatury německého Spolkového ústavního soudu je podmínka veřejného zájmu splněna tehdy, pokud vyvlastnění slouží (nikoliv jen obecně) k plnění veřejného úkolu; předpokládá se tedy zvýšený, věcně objektivní veřejný zájem. Podle Evropského soudu pro lidská práva opatření ve smyslu čl. 1 odstavce prvního věty druhé Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod musí sledovat legitimní politické účely - hospodářské, sociální nebo zvláštní veřejné zájmy v dotčené oblasti. Příkladmo uvedené definice mají společného jmenovatele, jímž je jejich obecnost, což je dáno širokým spektrem situací, při kterých je třeba danou podmínku posuzovat; svůj obsah tak uvedený pojem nabývá při řešení každého jednotlivého případu, a to na základě rozsouzení různých zájmů při zohlednění konkrétních okolností.“*. V souvislosti s veřejným zájmem ustanovení § 3 odst. 1 zákona o vyvlastnění požaduje, aby tento zájem na dosažení účelu převažoval nad zachováním dosavadních práv vyvlastňovaného.

Je vytěžení hnědého uhlí zapovězeného usnesením č. 444 z roku 1991 ve veřejném zájmu?

Pro nalezení odpovědi na tuto otázku je třeba analyzovat pojem energetický mix České republiky, a to jak z pohledu současnosti, tak z hlediska možných scénářů budoucího vývoje.

4. Analýza energetického mixu České republiky

4.1. Energetický mix České republiky

Soubor surovin, ze kterých Česká republika získává energii a teplo, se nazývá **energetický mix**. Podstatnou podmínkou pro budoucí rozvoj prosperity České republiky je jeho optimální

nastavení. Energetický mix totiž musí být především diverzifikovaný a vyvážený, aby závislost na dovozu potřebných surovin byla na přijatelné úrovni. Budoucí konkurenceschopnost je podmíněna rovněž stabilitou dodávek energií. Složení současného energetického mixu je následující:

Hnědé a černé uhlí

Nejvýznamnější pozice v energetickém mixu patří fosilním palivům (tedy černému a hnědému uhlí). Jedná se o surovinu, která je ze všech energetických zdrojů nejméně závislá na dovozu a jejíž přirozená naleziště se nacházejí v České republice. Fosilní paliva jsou ekonomicky stabilním zdrojem s vysokou mírou bezpečnosti dodávek.

Zemní plyn

Zemní plyn je přírodní hořlavý plyn, jehož přirozené zásoby Česká republika nemá a tudíž ho musí dovážet. Vyskytuje se v podzemí buď samostatně nebo společně s ropou či černým uhlím. Jeho podíl na energetickém mixu bude trvale mírně stoupat.

Obnovitelné zdroje

Mezi obnovitelné zdroje řadíme energii získávanou především z větru, slunce, biomasy a vody. Tyto zdroje jsou nestabilní, vysoce nákladové a způsobují technické problémy v přenosových sítích. Existují závazky vůči EU[12], které musíme splnit, nelze však počítat s tím, že by jejich podíl v energetickém mixu stoupal, což je dáno omezeními jako je malá rozloha České republiky, naše klimatické podmínky, potravinová bezpečnost (v extrémních případech orientace pěstování plodin jen pro spalování, nikoliv pro potravu) a další technická omezení. Směrnicí Evropského parlamentu a Rady č. 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů je České republice stanoven cíl dosáhnout 13 % podílu obnovitelných zdrojů na výrobě elektřiny do roku 2020. Dnes tvoří tyto zdroje asi 6% primárních energetických zdrojů.

Kapalná paliva

Kapalná paliva, jako např. ropa, nehrají v naší energetice zásadní, ale pouze okrajovou roli. Jejich podíl na energetickém mixu bude trvale klesat.

[12] Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/28/ES

Jaderná energetika

V této oblasti lze očekávat nejdynamičtější rozvoj. Česká republika má i vlastní zásoby uranu, které prozatím není efektivní využívat, jelikož dovoz je levnější. Výhodou jádra je jeho stabilita a fakt, že jaderné elektrárny neprodukují žádné emise. Vědecké výzkumy dokonce naznačují možnost dalšího využití již vyhořelého jaderného paliva. Nevýhodou jsou však obavy z bezpečnosti provozu, které zesílily po nedávném zemětřesení v Japonsku.

4.2. Scénář vývoje

4.2.1. Scénář vývoje při zachování limitů těžby

V případě neprolomení limitů bude v roce 2015 třeba chybějící hnědé uhlí substituovat.

Je možné ho dovážet, ale jednalo by se o velice nákladný nákup surovin, kterých má Česká republika dostatečné zásoby, jež jsou ve většině případů kvalitnější než ty dovážené (např. co se týče polského uhlí).

Další možností je změna orientace na spalování alternativních zdrojů. Logickým důsledkem přechodu na jiné suroviny než uhlí bude nutnost vynaložení nových investic pro přestavbu tepláren a elektráren na spalování nového druhu zdroje a na druhé straně obrovské ztráty investic již vynaložených na modernizaci teplárenských a elektrárenských komplexů spalujících uhlí. S tím se pojí další riziko, spočívající v nepředvídatelném zvyšování cen nově potřebných technologií, po kterých mnohanásobně stoupne poptávka.

Lze předpokládat, že jedním z největších problémů se v případě neprolomení limitů stane šokový nárůst ceny energií a s ním spojené dopady na konkurenceschopnost průmyslu a sociální dopady na obyvatelstvo. Predikovaný vývoj ceny tepla (podle ministerstva průmyslu a obchodu[13]) ukazuje následující obrázek:

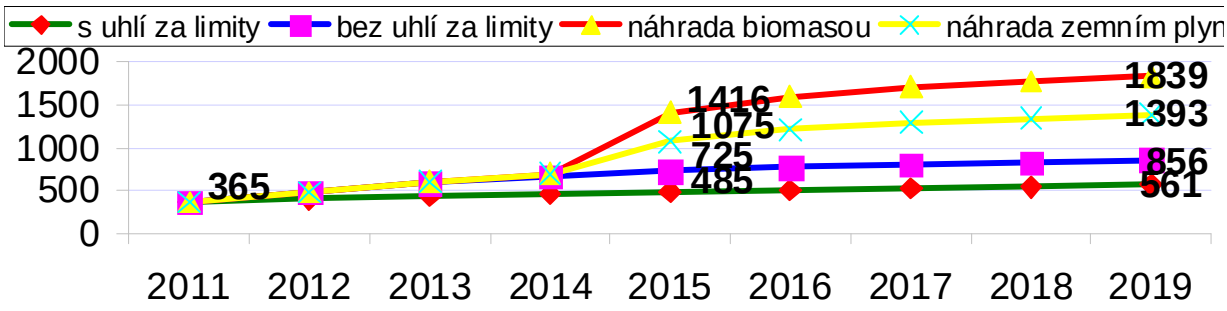

Obrázek č. 3 Predikované ceny tepla v Kč/GJ při úplné náhradě hnědého uhlí

[13] download.mpo.cz/get/43538/48859/575068/priloha001.ppt

Předpokládaným směrem vývoje pak bude rozpad centrálních zdrojů tepla a jejich decentralizace na menší, lokální teplárny. Důsledkem bude nevyužití kapacitních možností dnes existujících komplexů, nárůst počtu emise produkujících zdrojů pak bude logicky znamenat i nárůst škodlivin v ovzduší, nepočítaje v to dodatečné zatížení ovzduší emisemi z dopravy alternativních zdrojů. K sekundárním dopadům můžeme řadit také ztrátu rentability dnešních centrálních zdrojů tepla a z toho plynoucí významný výpadek v daňových příjmech státu.

Především ekologové navrhují místo hnědého uhlí využít biomasu, fotovoltaiku a zemní plyn.

Fotovoltaika

Fotovoltaika je metoda výroby elektřiny pomocí polí fotovoltaických článků, tedy buněk vyrobených z materiálů, které převádějí sluneční záření na stejnosměrný proud.

Představuje velký problém již dnes. Česká republika není Saharou a vysoká státní podpora této výrobě energie způsobila zdražení elektřiny již v letošním roce. Ministr průmyslu a obchodu Martin Kocourek se k problému fotovoltaiky vyjádřil takto[14]: „*Platí, že ekonomicky a ekologicky rozumná akumulace elektrické energie ještě nějaký čas zřejmě zůstane otázkou budoucnosti, a tak sluneční a ostatně i větrné elektrárny narážejí kvůli své nestabilitě na fyzikální pravidla pro bezpečné provozování elektrizační soustavy*.“.

Jak vypadá situace v praxi: zahraniční investor si na jihu naší republiky pronajme pozemky, postaví tam fotovoltaickou elektrárnu z čínských fotovoltaických panelů, do sítě dodá elektřinu za zhruba desetinásobek tržní ceny a Česká republika obratem elektřinu za tržní cenu vyveze. Rozdíl ceny budeme platit po 20 let všichni [15].

Biomasa

Biomasa je téměř jakákoli hmota organického původu, ať už rostlinného či živočišného. V kontextu s energetickými zdroji se většinou jedná o slámu, zemědělské zbytky a odpad, ale i exkrementy užitkových zvířat a především dřevní štěpku (neboli dřevní odpad).[16] Problémem je zásadní disproporce mezi její potřebou a dostupností. Zemědělská biomasa v krajních případech hrozí potravinovou krizí, u dřevní vyvstává potencionálně stejný problém jako u fotovoltaiky, budují se sice výrobní zařízení, která mají dřevní štěpku spalovat a takto vyrábět elektřinu a teplo, ale chybí kapacita výroby, tedy budou zařízení, ale nebude co pálit - tak jako

[14] http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/energetika/martin-kocourek-vyvazeny-energeticky-mix/1000626/60145/
[15] http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/fotovoltaicke-elektrarny-tunel-desetileti
[16] http://hobby.idnes.cz/co-je-biomasa-a-jak-se-s-ni-topi-manual-nejen-pro-katerinu-jacques-pww-/hobby-domov.asp?c=A090407_171941_hobby-domov_mce

v případě fotovoltaiky, kdy stát doplácí na tuto výrobu, stejně tak v budoucnu bude muset hradit škody zmařených projektů pro spalování biomasy. Nejvýznamnější dodavatelé dřevní štěpky jako např. Lesy ČR odmítají garantovat dodávky dřevní biomasy delší než jeden rok. Důvodem je skutečnost, že se rušily víceleté tendry a budou zavedeny tendry jednoleté. V rámci nich tak zatím není vůbec jisté, zda tzv. těžební zbytky budou patřit Lesům ČR nebo nasmlouvaným těžebním společnostem. Tento fakt významně komplikuje situaci nejen vzhledem k možnosti nasmlouvat požadované množství, ale i v otázce ceny.[17]

Zemní plyn

Z nabízených variant je dovoz zemního plynu nejreálnější, byť nákladnou variantou. Masivní využití zemního plynu pro výrobu tepla a elektřiny je problematické, a to nejen z důvodu rizika dovozní závislosti na gigantech jako je např. Rusko. Předpokladem pro využití plynu je totiž také hustá rozvodná síť, kterou bude třeba vybudovat, což bude spojeno s hromadným výkupem pozemků, vysokými náklady na přestavbu tepláren, bezpečnostním rizikem (např. teroristické ohrožení plynovodů, nestabilita zdrojových zemí), a to nepočítáme samotnou cenu plynu.

Kolem vytýčených limitů těžby uhlí a jejich překročení panuje díky snaze ekologických aktivistů mnoho mýtů. Hospodářská komora ČR zpracovala porovnání těchto mýtů s fakty[18]. Pro účely práce bylo vybráno několik z nich.

MÝTUS	**FAKTA**
Využívání hnědého uhlí je v budoucnu ve světě a tím i v České republice ekologicky nepřijatelné.	Největší a nejprůmyslovější země světa (USA, Čína, Rusko) musí i v budoucnu využívat uhlí a považují ho za strategickou součást energetického mixu. Podmínkou je však použití účinnějších technologií. Pro tyto nové ekologicky přijatelné technologie je kvalita zásob hnědého uhlí za limity velmi vhodná.

[17] Invicta BOHEMICA: Kritický scénář vývoje teplárenství v případě neuvolnění ÚEL hnědého uhlí. Praha, Invicta BOHEMICA, 2010.
[18] Hospodářská komora ČR: MÝTY A FAKTA o územních a ekologických limitech těžby hnědého uhlí na Mostecku, Most, Hospodářská komora ČR – Energetika, 2009.

Nevyužití zásob hnědého uhlí za limity neohrožuje bezpečnost a dostupnost energetického zásobení ČR.	Hnědé uhlí je rozhodujícím tuzemským zdrojem energie. Jeho zásoby za limity mají klíčový význam pro bezpečnost energetického zásobení ČR v budoucnu, protože jejich výše cca 1 miliarda tun tvoří více než 50 % disponzibilního množství v ČR. 1 miliarda tun hnědého uhlí za limity nahradí 500 miliard m^3 dováženého zemního plynu.
Těžba hnědého uhlí za limity vyžaduje přemístění bytové a jiné zástavby, a proto je nepřijatelná.	I v nejvyspělejších zemích světa (jako je např. SRN) dochází k ustoupení obcí i měst těžbě uhlí a rud. Vychází se z faktu nepřemístitelnosti ložiska. Legislativní záruky adekvátních náhrad při přesídlení jsou nezbytnou a i u nás samozřejmou podmínkou.
Těžba hnědého uhlí za limity nevratně poškozuje krajinu a životní prostředí.	Těžba by se uskutečňovala shodně jako v ostatních územích, kde v současnosti i v budoucnu bude exploatace probíhat. Navíc zákony ČR ukládají povinnost zahladit následky těžby, a to pod kontrolou státu. Celoplošná rekultivace a revitalizace v severozápadních Čechách, která umožňuje návrat fauny a flóry, je světovým unikátem.
Ukončení těžby před limity nebude mít vliv na celkovou zaměstnanost a úbytek pracovních míst bude kompenzován příchodem nových investorů.	Z pohledu celkových čísel, kdy se jedná o absolutní úbytek pracovních míst mezi kritickými roky 2012 až 2016 v souhrnném počtu 9500, nemůže být v žádném případě počtem a zejména mzdovou úrovní nahrazen. Naopak pokračování těžby znamená v absolutním výsledku existenci 12 000 pracovních míst.

Hnědé uhlí za limity lze uchovat pro příští generace k efektivnějšímu využití a to nejen prostým spálením k výrobě tepla a energií.	Je pravda, že uhlí je možným zdrojem uhlíku pro uhlíková paliva a (rovněž uhlíkové) petrochemikálie. Technologie jsou k dispozici a jsou lokality ve světě, kde se uvažuje o jejich využití. V Evropě se však pro svou složitost, energetickou náročnost a vysoké investiční náklady nepoužívají. Přímá výroba chemikálií z uhlí je nejdražší varianta – pro chemikálie budou vždy k dispozici (třebaže ubývající) ropa a zemní plyn. Tento mýtus propagují především ekologičtí aktivisté. **Ještěže takto neuvažovali naši pravěcí předci o pazourcích, protože dnes bychom sice měli spoustu pazourků, ale co s nimi?**[19]

4.2.2 Scénář vývoje při těžbě uhlí blokovaného za limity

Hnědé uhlí je domácí surovina, na kterou je postavena teplárenská a energetická soustava České republiky. Jen těžba na Lomu Československé armády přinese nových 770 milionů tun a na Lomu Bílina 104 milionů tun uhlí, čili téměř miliardu tun hnědého uhlí. Těžba těchto uhelných zásob prodlouží životnost a tedy i dodávky základního energetického komponentu z dolu Československé armády o **téměř sto let** a z Dolu Bílina o **nejméně patnáct let**. Po celou tuto dobu bude Česká republika nezávislá na dovozu fosilních surovin. Cena energií poroste podstatně pomaleji a plynuleji.

Pokračování těžby znamená existenci 12 000 pracovních míst v regionu se silnou nezaměstnaností. Vytvoří se časový prostor pro hledání nového energetického mixu, který bude stabilně použitelný v budoucnosti.

Bude třeba přesídlit obyvatele obce Horní Jiřetín a osady Černice. Využije-li stát svých práv vlastníka nevytěženého ložiska, mohl by jako podmínku povolení těžby stanovit závazek, aby vytěžené uhlí vhodné ke spalování v teplárnách plynulo do českých zařízení. Pokud by se stát

[19] Bartoš P.: Konference Podkrušnohorské hornické společnosti, Most, 2008.

rozhodl nezasahovat, mohou stejný požadavek klást obyvatelé obce při dohodě s těžařskou společností.

5. Je tedy těžba uhlí za stanovenými limity ve veřejném zájmu?

Shrneme-li informace uvedené výše, v případě neprolomení limitů čeká obyvatele České republiky šokové zvýšení ceny tepla a elektřiny, které bude mít vliv nejen na peněženky lidí, ale bude mít pravděpodobně i likvidační dopady na průmysl a tím též na pracovní místa i mimo postižené lomy. K dalším negativním důsledkům přičtěme i nárůst emisí v ovzduší, závislost lidí na dodávkách elektřiny a tepla z nestabilních zdrojů a z cizích zemí, v případě realizace varianty využití zemního plynu i hromadný výkup pozemků pro rozvoj plynofikace po celé České republice a v neposlední řadě i rizika bezpečnostní.

Vyjdeme-li z definic nabízených zmíněným judikátem č. III. ÚS 455/03, je zájem na tom, aby popsaná situace nenastala, obecně prospěšný pro všechny obyvatele České republiky? Je veřejným úkolem státu zajistit, aby se jeho obyvatelé nedostali do takovýchto tíživých podmínek, je-li to v jeho silách? Sleduje takové zajištění legitimní politické účely hospodářské a sociální?

Z výše uvedeného vyplývá, že vytěžení hnědého uhlí blokovaného usnesením č. 444 z roku 1991 je ve veřejném zájmu a v případě zvažování otázky vyvlastnění je možné tuto podmínku považovat za naplněnou.

6. Navrhovaná východiska

K tomu, aby však bylo možné přistoupit k jednomu z řešení, která nabízí horní zákon, je třeba vypořádat se s existencí usnesení č. 444 z roku 1991.

Nerespektování usnesení č. 444/1991

Jak již bylo výše řečeno, obsah samotného usnesení je v rozporu s horním zákonem, který stanoví povinnost hospodárného využívání ložiska výhradního nerostu, čili přikazuje ložisko vytěžit co nejúplněji a s co nejmenšími ztrátami a znečištěním. Tuto skutečnost ostatně

potvrdil i sám předseda vlády České republiky Petr Nečas v jednom ze svých prohlášení[20]: „Vláda se zavázala, že neprolomí limity těžby uhlí. Pravdou však je, že tyto limity nemají žádnou oporu v českém právním řádu. Jinými slovy: pokud by došlo k dohodě mezi důlními společnostmi a majiteli pozemků, pak bude nastartován správní proces, který může a také nemusí vést k zahájení těžby v předmětném území.“.
Naznačil tak, že pokud by došlo k hypotetickému smluvnímu ujednání mezi dotčenými subjekty, bylo by možné započít proces správního řízení, v němž by záleželo na rozhodnutí příslušných orgánů, zda se vydají cestou respektování zákona nebo usnesení vlády, které zpochybňuje sám její současný předseda. I v případě zamítnutí návrhu na povolení těžby by bylo možné pokračovat a rozvinout tak proces správního přezkumu, jehož závěry by bylo jistě zajímavé sledovat.

Ponechání prostoru pro dohodu dotčených subjektů s minimálním počátečním zásahem státu

Takovýto minimální počáteční zásah může spočívat v pouhé korekci usnesení č. 444/1991 nebo v rozhodnutí či prohlášení vlády, kterým by zbavila správní orgány, které usnesení váže, povinnosti rozhodování v přímé vazbě na limity.

Co se týče prvního zmíněného případu, i pouhá úprava tohoto usnesení by byla možným řešením. Není třeba měnit limity pro lomy, u nichž není průnik za závaznou linii vůbec zvažován. Pro toto řešení výrazně svědčí i fakt, že ke korekci a faktickému prolomení limitů již jednou došlo - v roce 2008.
Vláda Mirka Topolánka totiž právě v roce 2008 schválila[21] korekci těžebních limitů, o kterou usilovala těžební společnost Severočeské doly a.s.. Společnost požádala o výměnu prostoru v jižní části Lomu Bílina u obce Braňany na Mostecku za prostor pro těžbu uhlí na severu. V tomto usnesení vláda sice potvrzuje platnost původních limitů, ale fakticky je prolamuje. Tehdejší ministr životního prostředí Martin Bursík prohlásil, že nedošlo k žádnému prolomení, nýbrž byla vykonána korekce původních limitů a učiněno jejich opětovné uzavření[22]. Z tohoto sporného usnesení vyplývá, že limity nejsou nezměnitelným dogmatem a korekce jako řešení by tedy byla možná.

[20] Poljakov, N.: Nečas připustil prolomení limitů těžby. Hospodářské noviny, 30. března 2011, s.19.
[21] usnesení č. 1176 z roku 2008
[22] http://hn.ihned.cz/c1-27468270-tezebni-limity-se-zmeni-tabu-prolomeno

Druhá možnost se jeví o něco málo komplikovaněji. Vláda Petra Nečase ve svém koaličním prohlášení z roku 2010[23] totiž mimo jiné uvedla: „*Koalice zachová územní limity těžby hnědého uhlí a bude usilovat o jejich legislativní zajištění*.“. Prohlášení dále stanoví termín do konce roku 2011 k novelizaci horního zákona, která zajistí povinnost poskytnout orgánům státní správy podklady pro odpis bilančních zásob nerostných surovin a odstraní možnost vyvlastnění a dalších omezení vlastnických práv majitelů nemovitostí v dobývacích prostorech.
Ani tato překážka však není neodstranitelná, jak uvedl ostatně sám předseda vlády. Podle něj by se totiž těžební limity mohly začít rušit až po roce 2015, tedy v době, kdy už vládní prohlášení platit nebude[24].

Tuto cestu propaguje i ministr průmyslu a obchodu Martin Kocourek. Ve svém projevu na 111. Žofínském fóru s tématem „Budoucnost české energetiky“, konaném v únoru 2011, prohlásil: „*Chtěl bych vládu přesvědčit o tom, že je nutné ustoupit od limitů jako nástroje, kterým stát něco někomu diktuje, a přejít ke smluvní dohodě všech subjektů, které jsou limity dotčeny*.“. Kocourek vidí v takovéto dohodě možnost zavázání těžební společnosti k tomu, aby vytěžené uhlí šlo skutečně do českého teplárenství. Aktuálně sestavil komisi odborníků, která se má dopadem těžebních limitů zabývat. Z výsledku práce této komise se odvine další postup vlády a také sestavení nové státní energetické koncepce.

Aktivní účast vlády - stát coby vlastník bude uplatňovat svá práva

Jak bylo uvedeno výše - uhlí v dosud nevytěženém ložisku je ve vlastnictví České republiky a teprve oddělením nerostu od ložiska získá těžební organizace, kterou státu k této činnosti náležitě oprávnil, možnost fyzicky plně disponovat s nerostem.
Kdyby stát využil svých práv vlastníka a aktivně se účastnil na řešení této otázky, mohl by vést jednání s dotčenými subjekty sám a také sám garantovat zásobování českého teplárenství nebo přistoupit k procesu vyvlastnění.

[23] http://zprávy.ods.cz/docs/pdf/koalicni-smlouva.pdf ,str. 39
[24] Poljakov, N.: Nečas připustil prolomení limitů těžby. Hospodářské noviny, 30. března 2011, s.19.

7. Závěr

Spotřeba elektrické energie stále roste, a to nejen v České republice, ale i ve všech zemích Evropské unie. Česká republika se, z hlediska přírodních a klimatických podmínek, nemůže rovnat zemím typu Finska či Norska s jejich téměř neomezenými vodními zdroji a lesy, či Dánsku a jeho povětrnostním podmínkám a v neposlední řadě ani jihoevropským státům v možnosti využívání energie ze slunce. Zařazení těchto obnovitelných zdrojů do energetického mixu bude nadto vždy spojeno s jistou ekonomickou a technickou nevýhodností v porovnání s fosilními palivy. Co se týče zdrojů ostatních, zemního plynu a ropy, jejich velkou nevýhodou je dovoz z nestabilních zemí světa.

Česká republika bude v roce 2015 stát na pomyslném rozcestí a bude se rozhodovat, zda vystavovat své obyvatele tíživým důsledkům s poukazem na existenci čtyřiadvacet let starého vládního usnesení a v Evropě zcela bezprecedentní lpění na existenci jedné obce nebo jestli vytěžit domácí kvalitní zásoby hnědého uhlí, zachovat tisíce pracovních míst a vytvořit prostor pro stabilní budoucí řešení, které nepřinese zbytečnou újmu.

Ke zpracování této práce byly použity následující prameny:

Právní normy

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práva a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
44/1988 Sb., horní zákon
61/1988 Sb. zákon o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě
40/1964 Sb., občanský zákoník
500/2004 Sb., správní řád
184/2006 Sb., zákon o vyvlastnění

Usnesení vlády

Usnesení vlády č. 444 z roku 1991
Usnesení vlády č. 211 z roku 2004
Usnesení vlády č. 1176 z roku 2008

Jednací řád vlády

Koaliční prohlášení vlády z roku 2010

Judikáty

Nález Ústavního soudu České republiky III. ÚS 455/03

Směrnice evropského parlamentu a Rady 2009/28/ES

Knižní publikace

Makarius, R.: České horní právo. Díl I. MONTANEX, Ostrava, 1999.
Hendrych D. a kol: Právnický slovník. 2. rozšířené vydání. C. H. Beck, Praha, 2003.
Gerloch, A.: Teorie práva. 3. vydání. Aleš Čeněk, Plzeň, 2004. str. 76.

Přednášky

Makarius R.: Využívání ložisek nerostných surovin z hlediska horního práva, Most, VŠB, 2011.

Bartoš P.: Projev na konferenci Podkrušnohorské hornické společnosti, Most, 2008.

Odborné studie

Invicta BOHEMICA: Kritický scénář vývoje teplárenství v případě neuvolnění ÚEL hnědého uhlí. Praha, Invicta BOHEMICA, 2010.

Hospodářská komora ČR: MÝTY A FAKTA o územních a ekologických limitech těžby hnědého uhlí na Mostecku, Most, Hospodářská komora ČR –Energetika, 2009.

Články

Poljakov, N.: Nečas připustil prolomení limitů těžby. Hospodářské noviny, 30. března 2011, s.19.

Adámková A.: Nejraději mám jaderné elektrárny. PRO-ENERGY, 4.ročník, 2010, č. 4, s. 12-13.

Stupavský, V.: Biomase hrozí diskreditace. PRO-ENERGY, 4. ročník, 2010, č. 4, s. 50–53.

Vondráš, J.: Štěpka nebo plyn uhlí nenahradí. PRO-ENERGY, 4. ročník, č. 2, s. 36-37.

Záluský, J.: Těžební limity se změní, tabu prolomeno. Hospodářské noviny, 11. září 2008

- http://hn.ihned.cz/c1-27468270-tezebni-limity-se-zmeni-tabu-prolomeno

Kocourek, M.: Potřebujeme vyvážený mix energetických zdrojů. Hospodářské noviny, 28.března 2011

- http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/energetika/martin-kocourek-vyvazeny-energeticky-mix/1000626/60145/

Svoboda, J.: Fotovoltaické elektrárny – tunel desetiletí?. Ekolist.cz, 30. října 2009

- http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/fotovoltaicke-elektrarny-tunel-desetileti

Glavica, B: Horní Jiřetín s Mosteckou uhelnou o své likvidaci jednat nebude. Britské listy. 29.března 2007

- http://blisty.cz/art/33589.html

Ostatní

Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001

- http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/obce/567175?OpenDocument

Nabídka těžební společnost obyvatelům obce Horní Jiřetín

- http://www.czechcoal.cz/cs/novinky/doc/nabidka_hj.pdf

Definice biomasy

- http://hobby.idnes.cz/co-je-biomasa-a-jak-se-s-ni-topi-manual-nejen-pro-katerinu-jacques-pww-/hobby-domov.asp?c=A090407_171941_hobby-domov_mce

Státní energetická koncepce

- http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/koncepce-a-politiky/statni-energeticka-koncepce-ceske/1000502/14239/

Aktualizovaný návrh Státní energetické koncepce

- http://download.mpo.cz/get/26650/32421/345282/priloha002.pdf

Zdroje obrázků

Obrázek č. 1: CzechCoal, Most: PREZENTACE TEPLÁRENSTVÍ, 2008.

Obrázek č. 2: Severočeské doly a.s., Chomutov: PREZENTACE PRO PRAVIDELNÉ SETKÁNÍ SE ZÁSTUPCI SAMOSPRÁV Z OKOLÍ ELEKTRÁREN V ÚSTECKÉM KRAJI. 2011.

Obrázek č. 3: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Praha: SCÉNÁŘE VÝVOJE TEPLÁRENSTVÍ